

зусиль. Натомість винагородження працівника лише "за добрі наміри", без точного врахування реальних результатів його праці буде несправедливим щодо інших працівників, продуктивність праці яких вища. Зрозуміло, що вирішення цієї проблеми має ситуаційний характер. Менеджери повинні пам'ятати, що такі загадки на практиці трапляються досить часто, а їх вирішення потребує комплексного підходу.

Література

1. Байда О. Мотивація праці як складова успіху організації / О. Байда, О.Б. Моргулець // Вісник КІБІТ. – 2006. – № 1. – С. 55-57.
2. Богоявленська Д.В. Економіка і менеджмент праці : навч. посібн. / Д.В. Богоявленська, Є.І. Хомаківський. – К. : Вид-во "Кондор", 2005. – 332 с.
3. Колот А.М. Мотивація персоналу : підручник / А.М. Колот. – К. : Вид-во КНЕУ, 2002. – 337 с.
4. Міокова Г.І. Вплив мотивації на результативність трудової діяльності / Г.І. Міокова // Україна наукова – 2002 : матер. Другої всеукр. наук.-практ. конф. – Т. 5. – Сер.: Економіка. – Дніпропетровськ : Изд-во "Наука і освіта". – 2002. – С. 24-26.

Дуда С.Т., Кицак Х.Р. Мотивация и результативность труда персонала предприятия: их сущность и взаимосвязь

Раскрыта суть мотивации и результативности труда, определена их взаимосвязь. Рассмотрен практический опыт развитых стран относительно повышения заинтересованности персонала в результатах труда через использование систем мотивации участия в прибыли.

Ключевые слова: мотивация, результативность труда, системы мотивации через участие в прибыли.

Duda S.T., Kytsak Kh.R. Motivation and effectiveness of labour of personnel of enterprise: their essence and interconnection

Essence of motivation and effectiveness of labour is exposed in the article, determined their interconnection. The practical experience of developed countries is considered in relation to the increase interest of personnel in the results of labour through the use of motivation systems of participating in an income.

Keywords: motivation, effectiveness of labour, system of motivation through participating in an income.

УДК 330.322

*Доц. І.Н. Карпунь, канд. екон. наук –
Львівський ДІНТУ ім. В. Чорновола*

СТРУКТУРА І СЕРЕДОВИЩЕ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Наведено перелік об'єктів інноваційної діяльності, відповідно до Закону України "Про інноваційну діяльність". Розглянуто інноваційну систему як підвищення рівня життя населення і зазначено основні напрями її формування. Наведено основні елементи інноваційної системи та ієрархічні рівні інноваційного середовища. З'ясовано суть стратегії "нарощування" інноваційного потенціалу на підприємстві та системі інноваційного менеджменту.

Ключові слова: інновація; інноваційна система, середовище, менеджмент.

У сучасних умовах розвитку економіки головним чинником успіху є новітні технології. Україна, яка має великий інтелектуальний і науково-технічний потенціал, може і повинна орієнтуватися на науково-технічні моделі еко-

номічного зростання, пов'язані з використанням чинників інтелектуально-освітнього потенціалу, розвитку науки та інноваційної активності економічних інституцій і агентів.

Звідси й трактування поняття "інновація" у Законі України "Про інноваційну діяльність" від 04.07.2002 р.: "Це новостворені (застосовані) і вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція чи послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери". Згідно із наведеним Законом, об'єктами інноваційної діяльності є:

- інноваційні програми і проекти;
- нові знання та інтелектуальні продукти;
- виробниче обладнання та процеси;
- інфраструктура виробництва і підприємництва;
- організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно покращують структуру і якість виробництва і (або) соціальної сфери;
- сировинні ресурси, засоби їх видобування і перероблення;
- товарна продукція;
- механізми формування споживчого ринку і збуту товарної продукції.

За ринкових умов інновації пронизують всю економіку як необхідну умову розвитку виробництва, розширення виробничих можливостей виробництва, підвищення якості продукції, появи нових товарів і послуг, а також як засіб, за допомогою якого організації адаптуються до змін у зовнішньому середовищі й змінюють його самі у власних інтересах.

Національна інноваційна система – це, з одного боку, сукупність взаємопов'язаних організацій (структурних одиниць), зайнятих виробництвом і комерційною реалізацією наукових знань і технологій у межах національних кордонів: малих і великих організаційних структур (компаній, університетів, лабораторій, технопарків та інкубаторів, а з іншого – комплекс інститутів правового, фінансового й соціального характерів, що забезпечують інноваційні процеси та спираються на національні звичаї, традиції, культурні та політичні особливості.

Основна мета національної інноваційної системи – підвищення рівня життя населення шляхом [1]:

- створення додаткових робочих місць у сфері науки, виробництва й послуг;
- збільшення надходжень до бюджетів різних рівнів унаслідок зростання обсягів виробництва наукомісткої продукції та доходів населення;
- зростання освітнього рівня населення;
- вирішення екологічних і соціальних проблем завдяки використанню новітніх технологій.

Основними напрямками формування національної інноваційної системи є:

- створення сприятливого економічного й правового середовища (сприятливого інноваційного клімату);
- формування інноваційної інфраструктури;
- удосконалення механізмів державного сприяння комерціалізації результатів наукових досліджень та експериментальних напрацювань.

У своїй генерації інноваційна система комплектується з урахуванням властивих для тієї чи іншої країни чинників, насамперед її території, наявності природних і трудових ресурсів, особливостей історичного розвитку інститутів країни та форм підприємницької діяльності. Такі чинники є основними детермінантами щодо напрямку й швидкості еволюції інноваційної активності.

Крім цього кожна національна інноваційна система характеризується заданою структурою та певним ступенем упорядкованості, що передбачає достатню стабільність інституційної взаємодії (рис. 1).

Рис. 1. Основні підсистеми національної (державної) інноваційної системи та взаємодія між ними

Основними елементами інноваційної системи виступають: генерація знань; освіта і професійна підготовка; виробництво продукції та послуг; інноваційна інфраструктура, зокрема й фінансове та інформаційне забезпечення.

Партнерство держави та підприємницького сектору в інноваційній сфері повинно стати одним із пріоритетів у політиці уряду, який потребує вироблення механізмів такої підтримки та законодавчого забезпечення з боку держави. Сьогодні у світі визнано, що інтелект, знання, новації та здатність держави використовувати їх на благо суспільства є вирішальними чинниками, які забезпечують економічний успіх країни у світовій конкуренції та міжнародних відносинах. Європейський Союз ще в березні 2000 р. окреслив стратегічні цілі розвитку до 2010 р. Пріоритетом економічної політики країн Європейського Союзу визначено створення та ефективне функціонування національних інноваційних систем як основи розвитку єдиної європейської економічної системи.

Чітко усвідомлюючи сучасний стан розвитку економіки України і прагнення виходу з глибокої економічної кризи та одночасно інтеграції до Європейського Економічного Співтовариства, можна зробити висновок, що інновації мають стати рушійною силою корінного підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Незважаючи на загалом достатню методологічну основу, інноваційна складова економічного розвитку залишається поза увагою фахового наукового аналізу, що перетворює нагальну потребу переходу до інноваційної моделі розвитку економіки України на формальне гасло та ставить під загрозу здобутки економічного зростання попередніх років. А це потребує нині необхідності обґрунтування та розроблення цілісної національної системи інноваційного

підприємництва, організаційно-економічної моделі його функціонування в сучасних соціально-економічних умовах суспільних трансформацій.

Варто визнати, що сьогодні питання методології формування національних інноваційних систем у країнах світу перебуває на стадії подальшого дослідження і запеклих наукових дискусій. Науковці і практики різних країн уже майже тридцять років досліджують сутність змісту і особливості національних інноваційних систем та їхні основні функції. Однак різноманіття та неоднозначність визначень поняття "інноваційної системи" свідчить про те, що суть методології формування інноваційної системи, як економічного явища, досі не можна вважати вичерпаною, і визначення його понятійного апарату перебуває на стадії наукових дискусій. Тому для забезпечення результативності інноваційного процесу та інноваційної діяльності потрібно формувати й розвивати інноваційне середовище (табл. 2).

Табл. 2. Ієрархічні рівні інноваційного середовища

№ з/п	Рівень	Чинники організації інноваційного середовища	Чинники дезорганізації інноваційного середовища
1	Міждержавні відносини (міждержавна інтеграція)	Принципи міжнародного права, нормативно-правова база міжнародних організацій, багатосторонні, двосторонні договори	Невизначеність засад зовнішньої політики. Нераціональність інституційних організаційних форм
2	Держава	Національне законодавство, національна нормативно-правова база	Невизначеність засад внутрішньої політики. Невизначеність економічної політики. Слабкість програмного закріплення інноваційної стратегії. Нераціональність інституційних організаційних форм
3	Галузь (сфера), відомча діяльність	Особливості галузевої (корпоративної, відомчої) нормативно-правової бази	Відсутність системного повного інноваційного середовища на галузевому рівні
4	Регіон	Особливості місцевої нормативно-правової бази	Відсутність системного повного інноваційного середовища на регіональному рівні
5	Підприємство (установа, заклад)	Статутні особливості	Нерівність позиціонування підприємств (різних за місцем в інноваційному процесі) в інноваційному середовищі
6	Людина	Особиста свідомість	Складність отримання адекватних оцінок економічного і соціального становища в державі, потрібних для прийняття рішень

Потрібно вдосконалювати правову базу щодо посилення стимулів розвитку мережі технологічних інкубаторів, технопарків, технополісів та інших ефективних форм поєднання наукової діяльності з промисловим виробництвом і капіталом; переходу від безповоротного бюджетного фінансування до кредитування інвестиційних та інноваційних проектів у промисловості на пільгових умовах та умовах майнового забезпечення їх повернення тощо. Про-

те сьогодні відбуваються зворотні процеси в державній політиці регулювання інноваційної діяльності, а задекларовані пріоритети повністю ігноруються. Яскравим прикладом цього є державна політика щодо технологічних парків. Як відомо, технологічні парки є основними інноваційними структурами, які втілюють у життя пріоритети інноваційної політики. Особливого значення вони набувають в умовах низької інноваційної активності підприємств України. Так, за даними Державного комітету статистики (2004 р.), кількість інноваційно активних підприємств України становила близько 7 % від загальної кількості промислових підприємств (у розвинених країнах цей показник становить понад 60 %). За таких обставин технологічні парки дають змогу вирішувати проблеми впровадження ринкових механізмів розвитку прикладних досліджень і розробок, розширення участі малого і середнього бізнесу в науково-технічному та інноваційному розвитку.

Для високорозвинених країн (США, Великобританія, Німеччина, Франція та ін.) в інноваційному підприємництві характерна стратегія "нарощування". Суть її полягає у тому, що на основі використання власного науково-технічного потенціалу та залучення зарубіжного інтелектуального потенціалу, а також інтеграції університетської науки з розробками вітчизняних корпорацій і фірм відбувається безперервний процес запровадження нововведень, постійне оновлення технологій, постійний науково-технічний супровід виробництва товарів, робіт, послуг, які з успіхом реалізуються як у країні походження, так і за її межами. А це створює сприятливі умови для безперервного нарощування інноваційного потенціалу та розширеного відтворення інноваційного підприємництва.

Координація усіх робіт (процесів) із залучення інновацій у практику діяльності виробництва чи їх створення власними силами здійснюється підсистемою інноваційного менеджменту (підсистема загального менеджменту, метою якої є управління інноваційними процесами в організації). Цей структурний підрозділ покликаний забезпечувати реалізацію стратегічних цілей підприємства (організації). Його генеральним завданням є ефективне управління процесом розроблення, упровадження, виробництва та комерціалізації інновації з узгодженням відповідних управлінських рішень із системами операційного (виробничого), маркетингового, фінансового і кадрового менеджменту (рис. 2) [3].

У практиці і програмі науково-дослідних робіт інноваційний менеджмент покликаний формувати на виробництві умови, необхідні для його функціонування і розвитку цілісності, адаптивності, синергізму. Синергічний вплив інноваційного менеджменту на діяльність підприємства забезпечується розробленням ефективної інноваційної політики, спрямованої на створення на підприємстві середовища, яке заохочує інноваційний пошук, що зумовлює ефективність діяльності організації загалом.

Практики і науковці вважають, що інноваційний менеджмент потрібно розглядати як одну з функціональних систем управління нею. Тобто інноваційний менеджмент, як систему, варто розуміти як сукупність економічних, мотиваційних, організаційних і правових засобів, методів і форм управління інноваційною діяльністю організації з метою оптимізації економічних резуль-

татів її господарської діяльності. Систему інноваційного менеджменту організації відображено на рис. 3.

Рис. 2. Інноваційний менеджмент як підсистема загального менеджменту організації

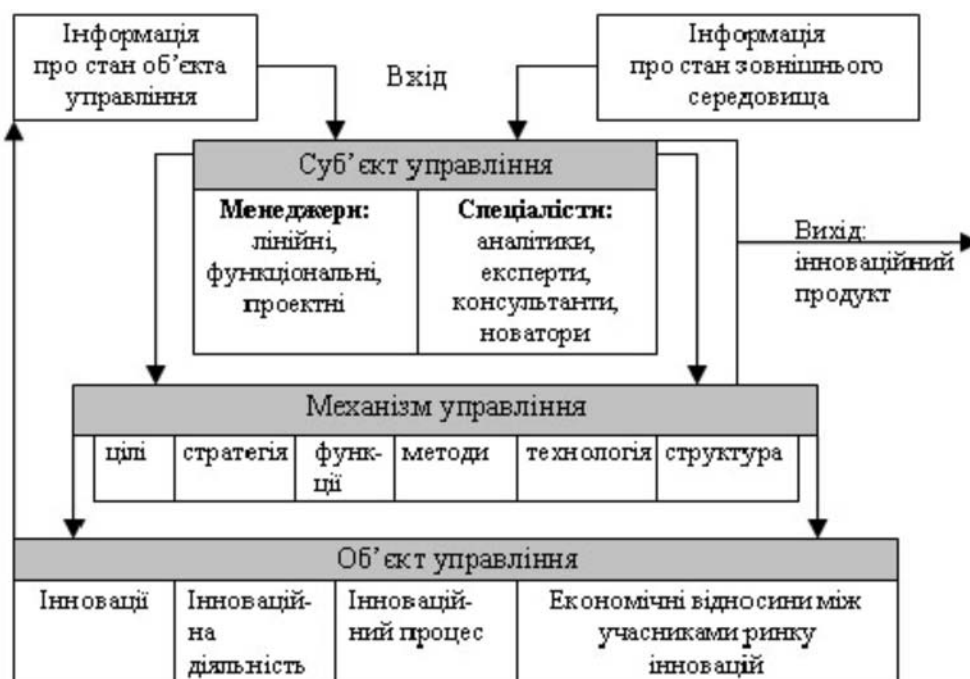

Рис. 3. Інноваційний менеджмент як система управління інноваціями

Механізм управління інноваційною діяльністю завжди спрямований на досягнення конкретних інноваційних цілей шляхом впливу на чинники, які забезпечують їх досягнення. Тому під час формування системи інноваційного менеджменту необхідно враховувати економічні, організаційно-управлінські, соціально-психологічні чинники, що впливають на поведінку учасників інноваційного процесу, проектувати ефективні форми його організації.

Звернемо особливу увагу на інструменти державного впливу на економічні, зокрема інноваційні, процеси державних підприємств. Саме через державні підприємства уряд значною мірою реалізовує свої інноваційні програми. Інструментом національної системи державного впливу на ці процеси є державне підприємництво. З досліджень, які виконали науковці, можна зробити висновок про високу інноваційну активність державних підприємств, яка не поступається приватним. Цей висновок, на наше переконання, є обґрунтованим, оскільки на державних підприємствах наявні два важливі, можливо навіть вирішальні, чинники інноваційного процесу: яскраво виражена воля до нововведень і наявність необхідних для цього фінансових ресурсів.

Професор Н. Розанова запропонувала нерівність, яка характеризує схильність до інновацій підприємства-монополіста (V_m) і конкурентної фірми (V_c) і порівняння із суспільними потребами (V_s):

$$V_s > V_c > V_m.$$

З наведеної нерівності випливає, що схильність до інновацій вища у конкурентної фірми, ніж у монополіста, однак все-таки вони витрачають на це менше коштів, ніж потрібно для досягнення суспільного добробуту. Це мотивує необхідність здійснення інновацій через державний сектор. Модернізація державних виробництв не лише безпосередньо створює додатковий попит на інноваційні продукти, а й слугує прикладом (можливо, поштовхом) для приватних фірм і через суміжні галузі та підприємства викликає мультиплікативні ефекти поширення інновацій. До прикладу, модернізація залізничного транспорту створює імпульси у вигляді попиту на складну національну техніку та компоненти, необхідні транспортному господарству.

Із наведеного вище очевидно, що держава має у своєму розпорядженні низку дієвих заходів для формування попиту на інновації. Вона несе відповідальність за розвиток інноваційної сфери і виступає не лише як інноватор та заохочувач інноваційної діяльності, а й як безпосередній виконавець. Українському урядові це варто взяти до уваги і спробувати реалізувати їх на практиці.

На модель національної інноваційної системи визначальний вплив мають: цілі інноваційного підприємництва на сучасному етапі соціально-економічного розвитку країни; особливості історичного етапу формування державності і форм підприємницької діяльності; стан розвитку відносин власності; потенціал національних інноваційних ресурсів; необхідність і можливості міжнародної науково-інноваційної кооперації і збереження цілісності та ефективності національної інноваційної системи; наявність і достатність природних ресурсів; величина країни, її політичний устрій тощо.

Література

1. Агафонов И.Л. Обзор методов управления рисками инновационного проекта / И.Л. Агафонов // Менеджмент в России и за рубежом, 2004. – № 5. – С. 79-84.
2. Банкрутство і санація виробництва: теорія і практика кризового управління / Т.С. Клебанова, О.М. Бондар, О.В. Мозенков та ін. : монографія / за ред. О.В. Мозенкова. – Харків : ВД "Інжек", 2003. – 272 с.
3. Інноваційний розвиток економіки: модель, система, управління, державна політика. – К. : Вид-во "Основа", 2005. – 432 с.
4. Карпунь І.Н. Управління фінансовою санацією підприємства : навч. посібн. / І.Н. Карпунь. – Львів : Вид-во "Магнолія-2006", 2007. – 418 с.
5. Карпунь І.Н. Антикризові заходи на підприємстві: управління, стратегія, цілі та завдання : монографія / І.Н. Карпунь. – Львів : Вид-во "Магнолія-2006", 2008. – 440 с.

Карпунь І.Н. Структура и среда национальной инновационной системы Украины

Приведен перечень объектов инновационной деятельности в соответствии с Законом Украины "Об инновационной деятельности". Рассмотрена инновационная система как повышение уровня жизни населения и указаны основные направления ее формирования. Приведены основные элементы инновационной системы и иерархические уровни инновационной среды. Обоснована суть стратегии "наращивания" инновационного потенциала на предприятии и системы инновационного менеджмента.

Ключевые слова: инновация; инновационная система, среда, менеджмент.

Karpun I.N. Structure and environment of the national innovative system of Ukraine

The list of objects of innovative activity is resulted, in accordance with Law of Ukraine "On innovative activity". The innovative system as increase of standard of living of population is considered and basic directions of its forming are marked. The basic elements of the innovative system and hierarchical levels of innovative environment are resulted. Essence of strategy of "increase" of innovative potential on an enterprise and system of innovative management is found out.

Keywords: innovation; innovative system, environment, management.

УДК 657.224 Доц. Н.М. Клим, канд. екон. наук – НЛТУ України, м. Львів

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОБЛІКУ ПОДАТКОВОГО ВЕКСЕЛЯ

Досліджено питання використання податкового векселя для покращення розрахунків між платниками податків та митними і податковими органами України. Визначено роль та функції податкового векселя в діяльності підприємства. Розглянуто особливості відображення в обліку та звітності операцій з використанням податкового векселя.

Ключові слова: податковий вексель, зобов'язання, розрахункові операції.

Розрахункові відносини підприємств потребують дотримання платіжної дисципліни для своєчасного і повного надходження в бюджет всіх платежів. При цьому нерідко виникає ситуація нестачі грошових коштів для проведення таких розрахункових операцій вчасно. У таких умовах податковий вексель стає не тільки зручною формою розрахунків з бюджетом, але і видом комерційного кредиту, оскільки оплата за векселем відбувається не відразу, а через певний час, протягом якого сума за векселем перебуває в розпорядженні векселедавця.